

Αναλφαβητισμός

Τράπεζα Θεμάτων [14718]

Αναλφαβητισμός: Ένα κληρονομικό πρόβλημα / Εγκώμιο στη μάθηση

Για να λύσεις το διαγώνισμα πρέπει να γνωρίζεις:

- τη **συνοχή** και τη **συνεκτικότητα** ενός κειμένου.
- τη **μεταφορική χρήση** της γλώσσας και τον τρόπο με τον οποίο τη μετατρέπουμε σε **κυριολεκτική**.
- τα **αίτια** και τις **συνέπειες** του **αναλφαβητισμού**.
- τα στοιχεία που προσδίδουν **ζωντάνια** και **παραστατικότητα** σε ένα λογοτεχνικό κείμενο.

Κείμενο 1

Αναλφαβητισμός: Ένα κληρονομικό πρόβλημα

*Το κείμενο δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Καθημερινή» και έχει ως πηγή του αποτελέσματα από την έρευνα που διεξήγαγε το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου. Προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 16 – 04 – 2021.
(διασκευή)*

Σύμφωνα με μελέτη του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου, το 32% των Ελλήνων υποεκπαιδευμένων,²⁵ βλέποντας ένα λογαριασμό της ΔΕΗ, δεν μπορεί να καταλάβει ποια είναι η ημερομηνία πληρωμής του...

Ο αναλφαβητισμός είναι ένα φαινόμενο που αναπαράγεται. Κληρονομείται τις περισσότερες φορές από γενιά σε γενιά, καθώς η εκπαίδευση των παιδιών συνδέεται άμεσα με το μορφωτικό επίπεδο των γονέων. Το φύλο, η οικονομική κατάσταση και ο τόπος διαμονής αφήνουν το αποτύπωμά τους στις περιπτώσεις ανάπτυξης του αναλφαβητισμού. Σύμφωνα με στοιχεία της Ουνέσκο, το μεγαλύτερο κύμα αναλφαβητισμού πλήττει τη νότια

²⁵ ο άνθρωπος που μπορεί να γνωρίζει γραφή και ανάγνωση, αλλά δεν κατανοεί όλα όσα διαβάζει (λειτουργικά αναλφάβητος).

και δυτική Ασία, την Αφρική και τα αραβικά κράτη. Μάλιστα, η Μπουργκίνα Φάσο θεωρείται η χώρα με το χαμηλότερο ποσοστό αλφαριθμητισμού στον κόσμο, μόλις με 12,8%. Ακολουθούν ο Νίγηρας με 14,4% και το Μαλί με 19%.

Στη χώρα μας, σχεδόν ένας στους δύο χαρακτηρίζεται ως υποεκπαιδευμένος (λειτουργικά αναλφάβητος). Αυτό αποδεικνύει και έρευνα που έχει πραγματοποιήσει το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου. Το ποσοστό των ερωτώμενων που δεν έχει ολοκληρώσει εννέα έτη εκπαίδευσης φτάνει το 44,8%, ενώ όσοι δεν παρακολούθησαν το Δημοτικό ή δεν ολοκλήρωσαν τη φοίτηση σε αυτό, είναι το 26,7% του συνόλου.

Πρώτες το νήμα του αναλφαριθμητισμού κόβουν οι γυναίκες, καθώς αποτελούν το 73,5% των απόλυτα αναλφάβητων, ενώ στους άντρες το ποσοστό φτάνει το 26,5%. Αυτό ενισχύεται από την παρουσία κοινωνικών ανισοτήτων, ακόμα και στον 21ο αιώνα. Οι ρίζες του αναλφαριθμητισμού, επίσης, επεκτείνονται στη φτώχεια και στις βιοποριστικές ανάγκες, στο χάσμα μεταξύ των επαρχιών και των αστικών κέντρων, στις ελλείψεις του σχολείου και της παροχής παιδείας και σε κάποιες περιπτώσεις σε πολεμικές εχθροπραξίες. Οι πιο ευάλωτες ομάδες ανθρώπων απέναντι στο πρόβλημα του αναλφαριθμητισμού είναι οι μειονότητες, όπως οι αθίγγανοι, και οι μετανάστες.

Επίσης, παρατηρείται ότι το φαινόμενο έχει πιο έντονη παρουσία σε συγκεκριμένους εργασιακούς τομείς. Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς, ανειδίκευτοι εργάτες και τεχνίτες – χειριστές μηχανημάτων παραμένουν υποεκπαιδευμένοι. Ενδιαφέρον, ωστόσο, προκαλεί το γεγονός πως ένα 34,5% των ιδιοκτητών και διευθυντών καταστημάτων και επιχειρήσεων ανήκουν σε αυτή την κατηγορία.

Καθοριστικό, ωστόσο, ρόλο για την αναπαραγωγή του φαινομένου διαδραματίζει το οικογενειακό περιβάλλον. Το 86% των ερωτώμενων που δεν έχουν ολοκληρώσει την 9χρονη εκπαίδευση, είχαν έναν πατέρα, ο οποίος παρομοίως δεν πήγε στο σχολείο.

Οι συνέπειες του αναλφαριθμητισμού δεν πρέπει να υποτιμώνται. Η υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου, που προάγει το φαινόμενο του αναλφαριθμητισμού, δεν συνάδει με την πρόοδο και την εξέλιξη του ανθρώπου. Ο αναλφάβητος συχνά απομονώνεται ή νιώθει εσωστρεφής και αποκλεισμένος από κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα και πλημμυρίζεται από συναισθήματα κατωτερότητας. Επιπλέον, περιορίζεται το φάσμα εργασιών, στο οποίο

μπορεί να ανταποκριθεί και δεν είναι λίγες οι φορές που το άτομο εξαρτάται από άλλους. Επομένως, ο αναλφαβητισμός δεν είναι παρά τροχοπέδη²⁶ στην ανάπτυξη κάθε τομέα.

Για την καταπολέμηση του προβλήματος, χρειάζεται η ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση τόσο των κρατικών φορέων όσο και η εξατομικευμένη συνεισφορά. Η απαγόρευση της παιδικής εργασίας θα είναι σωτήρια, όπως και η οικονομική ενίσχυση των ασθενέστερων τάξεων και λαών, αλλά και η ενίσχυση ακριτικών και αγροτικών περιοχών. Είναι γεγονός πως η πιο διαδεδομένη αιτία εγκατάλειψης του σχολείου είναι η οικονομική ανέχεια.

Κείμενο 2

Εγκώμιο στη μάθηση

Το κείμενο αποτελεί μέρος της συλλογής «Ποιήματα» του Μπέρλοντ Μπρεχτ (1949) σε μετάφραση Νάντιας Βαλαβάνη. Εκδόσεις: Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1992.

Μάθαινε και τ' απλούστερα! Γι' αυτούς
που ο καιρός τους ήρθε
ποτέ δεν είναι πολύ αργά!
Μάθαινε το αβγ, δε σε φτάνει, μα συ
να το μαθαίνεις! Μη σου κακοφανεί!
Ξεκίνα! Πρέπει όλα να τα ξέρεις!
Εσύ να πάρεις πρέπει την εξουσία.
Μάθαινε, άνθρωπε στο άσυλο!
Μάθαινε, άνθρωπε στη φυλακή!
Μάθαινε, γυναίκα στην κουζίνα!
Μάθαινε, εξηντάχρονε!
Εσύ να πάρεις πρέπει την εξουσία.
Ψάξε για σχολείο, άστεγε!
Προμηθεύσου γνώση, παγωμένε!
Πεινασμένε, άρπαξε το βιβλίο: είν' ένα όπλο.

---

²⁶ τροχοπέδη: (κυρ.) το φρένο / (μτφ.) κάτι που εμποδίζει ή επιβραδύνει την εξέλιξη μιας διαδικασίας

Εσύ να πάρεις πρέπει την εξουσία.

Μην ντρέπεσαι να ρωτήσεις, Σύντροφε!

Μην αφεθείς να πείθεσαι

μάθε να βλέπεις συ ο ίδιος!

Ό,τι δεν ξέρεις ο ίδιος

καθόλου δεν το ξέρεις.

Έλεγξε το λογαριασμό

εσύ θα τον πληρώσεις.

Ψάξε με τα δάχτυλα κάθε σημάδι

Ρώτα: πώς βρέθηκε αυτό εδώ.

Εσύ να πάρεις πρέπει την εξουσία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα

Σε 50 – 60 λέξεις να συνοψίσεις τις απόψεις του συγγραφέα του Κειμένου 1 για τα αίτια που δημιουργούν το πρόβλημα του αναλφαβητισμού.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα

Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγει ο συγγραφέας στην έβδομη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 2), με ποια λέξη αυτό διατυπώνεται (μονάδες 2) και με ποια επιχειρήματα οδηγείται σε αυτό; (μονάδες 6)

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα

«το μεγαλύτερο κύμα αναλφαβητισμού πλήττει τη νότια και δυτική Ασία» (2^η παράγραφος),
«πρώτες το νήμα του αναλφαβητισμού κόβουν οι γυναίκες» (4^η παράγραφος),
«(ο αναλφάβητος) πλημμυρίζεται από συναισθήματα κατωτερότητας».

Να αντικαταστήσεις τις παραπάνω υπογραμμισμένες φράσεις του Κειμένου 1, ώστε η λειτουργία της γλώσσας από μεταφορική να γίνει κυριολεκτική, προσέχοντας ώστε να μην

αλλάξει το νόημα στις προτάσεις που ανήκουν οι ζητούμενες φράσεις (μονάδες 9). Ποια αλλαγή διαπιστώνεις στο ύφος του λόγου (μονάδες 6);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Το Κείμενο 1 αναφέρεται στη μάστιγα του αναλφαβητισμού που πλήττει τον κόσμο ακόμη και στον 21ο αιώνα, διερευνώντας – μεταξύ άλλων – τα αίτια που οδηγούν στη διαιώνισή του. Με αφορμή αυτό, λοιπόν, καλείσαι να συντάξεις ένα άρθρο για την τοπική εφημερίδα της περιοχής σου, στο οποίο θα αναφέρεσαι στους παράγοντες που τροφοδοτούν το φαινόμενο του αναλφαβητισμού, καθώς και στις συνέπειες που μπορεί να φέρει ο αναλφαβητισμός στο άτομο (350-400 λέξεις). Για την πραγμάτευση του θέματος μπορείς να αντλήσεις στοιχεία από το Κείμενο 1.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Στο Κείμενο 2 προβάλλεται με ζωντανό και παραστατικό τρόπο η μεγάλη αξία που έχει η μάθηση στη ζωή ενός ανθρώπου. Να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές που επιβεβαιώνουν την παραπάνω άποψη (μονάδες 10), καθώς και ένα παράδειγμα για την κάθε επιλογή (μονάδες 10).

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια στάση υιοθετεί το ποιητικό υποκείμενο απέναντι στους αμόρφωτους ανθρώπους (μονάδες 10) στο Κείμενο 2 και ποια είναι η προσωπική σου άποψη για αυτή τη στάση (μονάδες 5); Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Τράπεζα Θεμάτων [20290]

Ψηφιακός αναλφαβητισμός / Η Μελλοθάνατη

Για να λύσεις το διαγώνισμα πρέπει να γνωρίζεις:

- τη **διαίρεση** ως τρόπο ανάπτυξης παραγράφου
- τη **λειτουργία του τίτλου** σε ένα κείμενο
- τη χρήση **ειδικής ορολογίας** σε ένα κείμενο και το **υφολογικό αποτέλεσμα** που δημιουργεί
- τα **αίτια** και τους **τρόπους αντιμετώπισης** του **ψηφιακού αναλφαβητισμού**.
- τον **διάλογο** και τη λειτουργία του σε ένα **λογοτεχνικό κείμενο**.

Κείμενο 1

Ψηφιακός αναλφαβητισμός

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τη διπλωματική εργασία της Εύης Γκεζίμ Μπουγιάρη που κατέθεσε στις 31.11.18 στο Πανεπιστήμιο Πειραιά, στο τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων. Προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 16.04.2021.(διασκευή)

Με τον όρο ψηφιακός αναλφαβητισμός εννοούμε την έλλειψη δεξιοτήτων που χρειάζεται να έχει κάποιος, ώστε να ζήσει, να εκπαιδευτεί και να εργαστεί σε μια κοινωνία όπου η επικοινωνία και η πρόσβαση στην πληροφορία αυξάνεται σημαντικά μέσω ψηφιακών τεχνολογιών, όπως το διαδίκτυο, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οι κινητές συσκευές.

Σαφώς η ψηφιακή γνώση συμβάλλει στην ανάπτυξη της κριτικής μας ικανότητα, όταν είμαστε αντιμετώπι με πληθώρα πληροφοριών, και μπορεί ν' αναπτυχθεί σε δυο άξονες: Ο πρώτος άξονας είναι η επικοινωνία, καθώς το να επικοινωνείς ψηφιακά, να εκφράζεις απόψεις και ιδέες, να θέτεις ερωτήματα, να διατηρείς το σεβασμό και να χτίζεις εμπιστοσύνη είναι το ίδιο σημαντικό με την επικοινωνία αυτοπροσώπως. Ο δεύτερος άξονας αφορά πρακτικές ικανότητες στη χρήση τεχνολογίας για την πρόσβαση, διευθέτηση, διαχείριση και δημιουργία πληροφοριών με έναν ηθικό και βιώσιμο τρόπο. Και οι δυο άξονες προϋποθέτουν συνεχή εκμάθηση, εξαιτίας των ασταμάτητων νέων ενημερώσεων-εξελίξεων των εφαρμογών. Όμως, ο μελλοντικός μας εαυτός θα μας ευχαριστήσει, αν κρατήσουμε την ψηφιακή μας ζωή σε τάξη!

Η ψηφιακή γνώση είναι από τις αρχές της πολύ σημαντική, αν είναι πχ. κάποιος σπουδαστής, μαθητής, όμως θα είναι ακόμα σημαντικότερη, όταν κάποιος εισαχθεί στον επαγγελματικό κόσμο. Στον εργασιακό χώρο θα ζητηθεί να υπάρχει αλληλεπίδραση με

άτομα σε ψηφιακή βάση, να γίνεται χρήση πληροφοριών και ανάπτυξη νέων ιδεών και προϊόντων συνεργατικά. Πάνω από όλα θα πρέπει κάποιος να διατηρήσει την ψηφιακή του ταυτότητα και ευζωία, καθώς το ψηφιακό τοπίο θα συνεχίζει να αλλάζει με γρήγορους ρυθμούς.

Ο 21ος αιώνας απαιτεί από τους ανθρώπους των σύγχρονων κοινωνιών να αποκτήσουν εμπειρία πάνω στην χρήση των τεχνολογιών πληροφορίας. Οι πληροφορίες αυτές έχουν συμβάλει στη δημιουργία μιας ψηφιακής κουλτούρας. Η ολοένα αυξανόμενη θέση αυτής της κουλτούρας στην ζωή των ανθρώπων έχει οδηγήσει τους ερευνητές στην αποδοχή της ιδέας ότι πλέον οι άνθρωποι ζουν μέσα σε μια κοινωνία της πληροφορίας. Οι τεχνολογίες αυτής της κοινωνίας έχουν γίνει αναπόσπαστο μέρος των καθημερινών δραστηριοτήτων. Πλέον, η πληροφορία δεν είναι διαθέσιμη στο χαρτί, όπως συνέβαινε στο παρελθόν, αλλά διατίθεται σε ψηφιακή μορφή και διαδίδεται μέσω του Διαδικτύου με ποικίλους τρόπους πχ. Cloud.²⁷ Διάφορες έρευνες που έχουν προσανατολιστεί στην μελέτη του ψηφιακού αναλφαριθμητισμού τονίζουν ότι σημασία για τον άνθρωπο δεν έχει τόσο να μάθει να διαχειρίζεται τις τεχνολογίες της κοινωνίας πληροφορίας, όσο να καλλιεργήσει μια κριτική στάση απέναντι στη χρήση τους αλλά και στην πληροφορία που αυτές παρέχουν, ώστε η γνώση που θα δημιουργηθεί να είναι έγκυρη και να μπορεί να διαμοιραστεί εύκολα.

Κείμενο 2

Η Μελλοθάνατη

Το απόσπασμα προέρχεται από το ομώνυμο διήγημα του Γρηγόριου Ξενόπουλου, από το βιβλίο «Ο Κακός Δρόμος κι άλλα καινούργια διηγήματα», εκδοτικός οίκος Γεωργίου Φέξη, 1912.

Έτσι επέρασε τη νύχτα η Αγγελική, και την άλλη μέρα, και κάμποσες ακόμα μέρες πικρές... Στο στρώμα, μια πέθαινε και μια ξαναζούσε... [...] Το καλλίτερο απ' όλα, το μόνο που μπορούσε να της δώσει τη ζωή, της το έκαμε ο Αλεξανδρής.²⁸

²⁷ cloud: υπολογιστικό νέφος. Τρόπος αποθήκευσης της πληροφορίας όχι τοπικά, αλλά διαδικτυακά.

²⁸ Είναι ο αδερφός της Αγγελικής.

Αυτός, μάτια μου, εφούντωσε τα μαλλιά του, ψήλωσε τους ώμους του, ζώστηκε τάρματά του, πήρε μαζί κ' ένα φίλο του μαλλώδη, και πήγε να βρη τον Τάση του Πόφαλου, να του 'πη «δύο λογαράκια».

- Κακομοίρη μου! Ή την παίρνεις ή σε σκοτώνω!...

- Δεν είνε καμία χρεία²⁹ να με σκοτώσης, αποκρίθηκε ο Τάσης, γιατί κ' εγώ να την πάρω θέλω... Και να μη γινόταν εκείό που έγινε, πάλι θα την έπαιρνα. Όχι πως τίποτα κακό, 'παναπή,- γιατί εμείς, κι αν ανεβήκαμε μια στιγμή στο καμπαναρείο, μείναμε πάλι σαν αδέρφια, -μα έτσι που μας είδε η γειτονιά και τόμαθε ο κόσμος... Ναι, θα την πάρω και σου δίνω τον λόγο μου. Μα πρέπει να περιμένουμε λίγο,

ως που να καταφέρω τον πατέρα μου.

- Γι' αυτό να μη σε γνοιάζη, και τον πατέρα σου τον καταφέρνω εγώ... Και πρώτα θαρραβωνιαστής, πρώτα θα μπης στο σπίτι μας σα γαμπρός, κι ύστερα θα γνοιαστούμε για τον πατέρα σου. Εκείνο που σου λέω εγώ! Και πού είσαι; Να φοβηθής δεν έχεις τίποτα, το παραμικρό. Εδώ είμαστε 'μεις, για ούλα!³⁰

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα

Τι προσφέρει στον άνθρωπο η ψηφιακή γνώση, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (60 - 70 λέξεις);

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα

Η δεύτερη (2η) παράγραφος του Κειμένου 1 αναπτύσσεται με τη μέθοδο της διαίρεσης. Να αποδείξεις με δύο αναφορές την παραπάνω διαπίστωση (μονάδες 6) και να σε απασχολήσει αν υπάρχει σχέση συμφωνίας ή διαφωνίας ανάμεσα στο περιεχόμενο της παραγράφου και στον τίτλο του κειμένου (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα

---

²⁹ Ανάγκη

³⁰ Όλα (ιδιωματισμός)

Να επισημάνεις τρεις ειδικούς όρους στο Κείμενο 1 (μονάδες 9) και να αιτιολογήσεις τη χρήση τους από τη συγγραφέα. (μονάδες 6).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Στο Κείμενο 1 γίνεται αναφορά στον «ψηφιακό αναλφαβητισμό», καθώς και στη μεγάλη σημασία που έχει σήμερα η γνώση των ψηφιακών μέσων. Σε μια ομιλία που πρόκειται να εκφωνηθεί σε μια εκδήλωση του σχολείου σου με θέμα «Ψηφιακός αναλφαβητισμός», καλείσαι να καταγράψεις τα αίτια που τον προκαλούν και στη συνέχεια να προτείνεις τρόπους για την αντιμετώπισή του. (350-400 λέξεις)

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Στο Κείμενο 2 κυριαρχεί ο αφηγηματικός τρόπος του διαλόγου. Αφού εντοπίσεις τα σχετικά αποσπάσματα (μονάδες 10), να εξηγήσεις τι προσδίδει ο διάλογος στο υφολογικό αποτέλεσμα του κειμένου, καθώς και στη μετάδοση των νοημάτων του (μονάδες 10).

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις - με στοιχεία που δίνονται από την αφήγηση στο Κείμενο 2 και με κριτήριο τις κοινωνικές αντιλήψεις που ίσχυαν παλαιότερα - τη στάση του Αλεξανδρή και να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με αυτή τη στάση. Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Τράπεζα Θεμάτων [14946]

Λειτουργικός αναλφαβητισμός / Πρόταση γάμου

Για να λύσεις το διαγώνισμα θα πρέπει να γνωρίζεις:

- τον **ορισμό** ως τρόπο ανάπτυξης παραγράφου

- τα **ρηματικά πρόσωπα** και τη λειτουργία τους.
- τα **αίτια**, αλλά και τους **τρόπους αντιμετώπισης** του **λειτουργικού αναλφαβητισμού**.
- τη χρήση των **σημείων στίξης** και τη λειτουργία τους στο αισθητικό αποτέλεσμα ενός **λογοτεχνικού κειμένου**.

Κείμενο 1

Λειτουργικός αναλφαβητισμός

Το κείμενο είναι άρθρο του Δημήτρη Γαλλή, δημοσιευμένο στις 19.07.2020 στον ιστότοπο <https://freesunday.gr/aporseis/item/37301-leitoyrgikos-analfabhtismos> (προσπέλαση στις 8.4.2021), με θέμα τον λειτουργικό αναλφαβητισμό. (διασκευή)

Αναλφαβητισμός είναι η αδυναμία γραφής και ανάγνωσης. Είναι πλήρης, όταν συνυπάρχει αδυναμία ανάγνωσης και γραφής και μερικός, όταν υπάρχει δυνατότητα ανάγνωσης, αλλά όχι γραφής. Οργανικά αναλφάβητοι θεωρούνται αυτοί που δεν διδάχτηκαν ποτέ γραφή και ανάγνωση, ενώ λειτουργικά αναλφάβητοι θεωρούνται αυτοί που διδάχτηκαν γραφή και ανάγνωση, αλλά στη συνέχεια δεν τις καλλιέργησαν, με αποτέλεσμα να τις ξεχάσουν. Σε μια πιο διευρυμένη ανάλυση, λειτουργικός αναλφαβητισμός είναι η αδυναμία κατανόησης απλών γεγονότων τα οποία αναφέρονται στην καθημερινή ζωή (κοινωνική, οικονομική, πολιτική) των ανθρώπων. Αυτή η μορφή αναλφαβητισμού είναι ανεξάρτητη από την τυπική μόρφωση και συναντάται σε κάθε κοινωνική ομάδα.

Σημαντικές αιτίες για την εμφάνιση του λειτουργικού αναλφαβητισμού είναι η πολυπλοκότητα της σύγχρονης ζωής, η μεγάλη ταχύτητα με την οποία μεταβάλλονται τα πράγματα γύρω μας, ο τεράστιος όγκος των διακινούμενων πληροφοριών, η ραγδαία εξέλιξη των επιστημών. Ο λειτουργικός αναλφαβητισμός μπορεί να είναι αποτέλεσμα και της υψηλής εξειδίκευσης, που παραμελεί τις γενικές γνώσεις, όπως και παρενέργεια της τεχνολογίας, η οποία εισάγει ταχύτητες και αυτοματισμούς στην καθημερινότητα. Όλα αυτά οξύνονται και από το μερικότερο, αλλά καθόλου αμελητέο, ζήτημα του ψηφιακού αναλφαβητισμού, της ουσιώδους αδυναμίας μεγάλου μέρους (ακόμη και μορφωμένου) του πληθυσμού να κατανοήσει πώς λειτουργεί ο υπολογιστής, το διαδίκτυο και συνολικά η

ψηφιακή τεχνολογία. Δεν αρκεί να είσαι χρήστης ενός συστήματος, χωρίς να έχεις κατανοήσει τη δομή και τη φιλοσοφία της λειτουργίας του.

Αν ξεφύγουμε από τους ορισμούς, λειτουργικός αναλφαβητισμός είναι, πέρα από την αδυναμία κατανόησης όσων συμβαίνουν γύρω μας, η απόλυτη αδυναμία αξιολόγησης νέων πληροφοριών, η διαφοροποίηση της σκέψης και εντέλει η διαφυγή από τις δεισιδαιμονίες, οι οποίες στη σύγχρονη εποχή επέστρεψαν μέσα από τις οθόνες που όλοι χρησιμοποιούμε. [...]

Κείμενο 2

[Πρόταση γάμου]

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από το μυθιστόρημα του Κωνσταντίνου Θεοτόκη «Οι σκλάβοι στα δεσμά τους», εκδόσεις Γράμματα, 1994.

«Στο χέρι σου κρέμεται,» ξανάπε ο γέρος, «εσέ Ευλαλία, όλο το σπίτι, αν θέλεις εσύ γλιτώνει!... Ναι, γλιτώνει, αν θέλεις εσύ, Ευλαλία!...»

«Εγώ;» είπε η κόρη φοβισμένη...

Ο γέρος δεν ήξερε πώς να αρχίσει. Εκατέβασε το βλέμμα, έσιαξε το πανωφόρι του σα να κρύωνε, εκοκκίνισε, έβηξε, εκουνήθηκε και τέλος είπε συλλογισμένος.

«Ο Αριστείδης Στεριώτης, ο γιατρός... τότε ξέρετε όλοι!»

Κ' εσώπασε πάλι για κάμποση ώρα. «Ναι», ξακολούθησε έπειτα περίτρομος, «αυτός έχει τα περισσότερα χαρτιά μου στο συρτάρι του... Δεν ξέρω πώς τ' απόχτησε... Αλλά δε θέλω να πω αυτό. Είναι πλούσιος... θα δώσει καιρό για να πλερώσω... φτάνει μόνο... Α, Ευλαλία, μου μήνυσε σήμερα... Ήρθε εδώ ο Χαντρινός... με κουβέντιασε πολλές ώρες... Άκουσέ με, Ευλαλία!... Σε θέλει γυναίκα του!... Μπαίνει εδώ μέσα γαμπρός και μας φτιάνει τες δουλειές μας, όπως εκείνος ξέρει!... Φυσικά δεν έδωκα λόγον κανένα... Α, Ευλαλία!...»

«Ποτέ!» ανάκραξε η Ευλαλία, σταυρώνοντας τα χέρια της. Και το πρόσωπό της εγίνηκε κατακόκκινο.

«Όπως θέλεις, Ευλαλία,» αποκρίθηκε γλυκά ο πατέρας, σιάνοντας πάλι το παλιό πανωφόρι του... «Το δίκιο είναι δικό σου, Ευλαλία... Εγώ να σε βιάσω... ω παιδί μου... Ποτέ... Αλλά... η ανάγκη, η περίπτωση... Γι' αυτό μιλώ... Τον ήθελα, λες, γαμπρό μου, Ευλαλία, το γιο του

Δήμου;... Εγώ!... Αλλά πάλι είναι πολύ καλός νέος... Όχι;... Τι να γίνει... Στα σημερινά τα χάλια... δε σας φαίνεται... Θα 'πρεπε να δεχτούμε!...»

Η Ευλαλία εδάκρυσε τώρα από τη στενοχώρια κι έτρεμε:

«Όχι!...» είπε με σταθερή φωνή... «Όχι.»

«Η ανάγκη,» είπε ο Σπύρος μ' ένα χαμόγελο αδιαφορίας, «κυβερνάει τον κόσμο... Θα 'θελα, λες, Ευλαλία, να προτιμήσω εγώ τη θυγατέρα του Αστέρη... Μου αρέσουν καλύτερα άλλες...

Κι όμως... γιατί πρέπει κανείς να ζήσει!...»

(1922)

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Τι είναι «λειτουργικός αναλφαβητισμός» και ποιοι παράγοντες τον προκαλούν, σύμφωνα με το κείμενο 1; (50-60 λέξεις)

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην 1η παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας επιλέγει ως τρόπο ανάπτυξης κυρίως τον ορισμό. Επιβεβαίωσε με αναφορά σε τρία σημεία την παραπάνω διαπίστωση (μονάδες 6) και αιτιολόγησε την επιλογή του με κριτήριο την πρόθεσή του (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην 3η παράγραφο του Κειμένου 1 γίνεται χρήση του πρώτου προσώπου πληθυντικού αριθμού. Να δικαιολογήσεις την παραπάνω γλωσσική επιλογή του συγγραφέα (μονάδες 5), να μετασχηματίσεις το κείμενο της παραγράφου μετατρέποντας το ρηματικό πρόσωπο σε τρίτο πληθυντικό (μονάδες 5) και να εξηγήσεις την αλλαγή ύφους που παρατηρείς (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 γίνεται αναφορά στα αίτια που οδηγούν στην εμφάνιση του λειτουργικού αναλφαβητισμού. Εσύ γνωρίζεις άλλους λόγους για τους οποίους υπάρχει το φαινόμενο του λειτουργικού αναλφαβητισμού στη σύγχρονη κοινωνία; Με ποιους τρόπους μπορούμε να τον αντιμετωπίσουμε; Να καταθέσεις τις σκέψεις σου σε μια ομιλία που θα εκφωνηθεί σε μια δημόσια εκδήλωση της περιοχής σου θέμα τον «λειτουργικό αναλφαβητισμό» (350-400 λέξεις).

Μονάδες 30**ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)**

Στο Κείμενο 2 γίνεται ευρεία χρήση των σημείων στίξης. Ποια σημεία στίξης επικρατούν (μονάδες 5) και με ποιον τρόπο βοηθούν στην απόδοση των συναισθημάτων των δύο ηρώων (μονάδες 5); Να αναπτύξεις την απάντησή σου κάνοντας αναφορά σε συγκεκριμένα συναισθήματα, επιβεβαιώνοντας την ερμηνεία σου με συγκεκριμένα χωρία του κειμένου (μονάδες 10).

Μονάδες 20**ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)**

Να ερμηνεύσεις τη στάση που έχουν απέναντι στον γάμο στο Κείμενο 2 ο πατέρας της Ευλαλίας και ο Σπύρος και να εκφράσεις την προσωπική σου συμφωνία ή διαφωνία. Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15